

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060102

DOM
2021-01-13
Stockholm

Mål nr
M 12044-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-10-23 i mål nr M 3179-19, se bilaga A

PARTER

Klagande

Hills Golf AB, 556888-1279

Ombud: Advokat E S och jur.kand. R K

Motpart

Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg

SAKEN

Tillsyn av vattenverksamhet för golfbanebevattning på fastigheten X i Mölndals kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1637002

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Hills Golf AB har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva Länsstyrelsens i Västra Götalands län beslut om föreläggande eller i vart fall bestämma tiden för fullgörande till sex månader efter laga kraft.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har uppgett i huvudsak följande:

Bolaget har tillstånd till vattenverksamhet som omfattar rätt att leda bort vatten från Östra Balltorpsbäcken/damm 2 till bevattningsmagasinet/damm 3, något bortledande får inte ske vid flöden understigande 12 l/s vid utloppet ur damm 1. Bolaget har också rätt att från bevattningsmagasinet/damm 3 leda bort vatten oavsett flödet i bäcken. Länsstyrelsens tolkning av tillståndet är däremot att bolaget, vid flöde understigande 12 l/s vid utloppet ur damm 1, inte får bortleda vatten ur bevattningsmagasinet/damm 3. Tolkningen är av avgörande betydelse för tillsynen och kontrollen av verksamheten samt för utformningen och överprövningen av länsstyrelsens föreläggande. Syftet med ansökan om vattenverksamhet var att möjliggöra bevattning av golfbanan, särskilt under torra och soliga perioder. Även om formuleringen av en mening i tillståndet kan ges två olika betydelser, är bolagets tolkning den enda rimliga och stämmer överens med ansökans syfte och systematiken i domen.

Innan länsstyrelsen meddelade föreläggandet informerade bolaget länsstyrelsen om att arbete med framtagande av förslag till kontrollprogram och arbete med att få klarhet i hur utloppet ur damm 1 är utformat pågick. Underlagen har getts in till länsstyrelsen innan mark- och miljödomstolen meddelade dom. Innan föreläggandet meddelades förklarade bolaget också att det löpande mäter och journalför den mängd vatten som används för bevattning av golfbanan och att för det fall det är aktuellt med vattenbortledning ur bäcken så säkerställs först att flödet i bäcken är tillräckligt. Mot

bakgrund av denna information saknades det redan vid meddelandet av föreläggandet behov av detsamma. Föreläggandet ska därför upphävas.

Angående punkten 2 i föreläggandet kan syftet med utredningen knappast vara något annat än att den plan som tas fram ska följas och att länsstyrelsen söker stöd för att kräva någon form av begränsning av damm 2, damm 3 eller kontakten dem emellan. Dammarna var redan anlagda när tillståndet lämnades. Utformningen av dammarna har beskrivits i ansökningshandlingarna. Utöver den särskilda punkten i tillståndet som rör dammarna återfinns i tillståndets femte punkt ett allmänvillkor. Enligt underlaget i tillståndsansökan ska damm 3 vara tät. Dammarnas utformning har alltså prövats i målet och omfattas av tillståndets rättskraft. Föreläggandet i punkten 2 riskerar därmed i förlängningen att leda till en begränsning av tillståndet. Av beslutsskälens framgång att syftet med punkten är att säkerställa att vattenuttag inte påverkar naturmiljön i damm 1, damm 2 och Östra Balltorpsbäcken. Länsstyrelsens tolkning av tillståndet är oförenlig med punkten 2. Om vattenuttag inte får ske ur damm 3 om flödet i bäcken är lågt kan det inte finnas behov av att få bekräftat att damm 3 är tät. Bolaget har också lämnat in den utredning som krävs, vilken visar att damm 3 är tät.

Enligt punkten 4 i föreläggandet ska bolaget mäta och journalföra flödet ut damm 1 när vattenuttag sker från Östra Balltorpsbäcken/damm 2. Enligt länsstyrelsens tolkning av tillståndet har bolaget inte rätt till vattenuttag från Östra Balltorpsbäcken/damm 2. Punkten 4 i föreläggandet är alltså oförenlig med länsstyrelsens tolkning av tillståndet.

Angående punkten 5 i föreläggandet har länsstyrelsen, utöver vad som följer av tillståndet, krävt att det av journalen ska gå att läsa mängden vatten som tagits från uttagsbrunnar, Östra Balltorpsbäcken/damm 2 och damm 3. Även punkten 5 är av samma skäl som punkten 4 oförenlig med länsstyrelsens tolkning av tillståndet. Kravet i tillståndet punkten 6 kan efterlevas utan mätning från tre olika källor. Föreläggandet avser en fråga som redan har prövats i tillståndet och står i strid med tillståndets rättskraft.

Eftersom arbete i vatten kan vara svårt eller olämpligt att utföra under vissa tider på året bör tiden för att efterkomma föreläggandet i vart fall skäligen sättas till sex månader efter laga kraft.

Länsstyrelsen har uppgett i huvudsak följande:

Tillsyn av vattenverksamheten inleddes efter att det inkommit uppgifter om att pumpning utfördes från damm 2 när Östra Balltorpsbäcken vid samma tillfälle var helt torr nedströms dammarna. Av den beskrivning av verksamheten som bolaget lämnat in framgår att det under ett normalår enbart pumpar vatten från damm 3 då det inte finns behov av att fylla på med vatten från Östra Balltorpsbäcken eller uttagsbrunnarna samt att uttag sker ur damm 3 då flödet i bäcken är näst intill obefintligt.

Verksamheten var avsedd att i enlighet med ansökan bedrivs på visst sätt, meddelades tillstånd på ett annat sätt och bedrivs faktiskt på ett tredje sätt. Något kontrollprogram finns inte för verksamheten och den egenkontroll som beskrivs i ärendet omfattar enbart mängd vatten som dygnsvis pumpas ut i bevattningssystemet. Någon kontroll av vattenföringen ut ur damm 1 har inte beskrivits. Det finns därför skäl att förelägga bolaget att inkomma med uppgifter. Även om delar av de uppgifter som begärts in tar sikte på vattenverksamhet som inte omfattas av tillståndet bedöms de vara relevanta mot bakgrund av de uppgifter som framkommit om hur vattenverksamheten bedrivs.

I tillsynsärendet har angetts att det finns öringbiotoper i Östra Balltorpsbäcken. Även i tillståndsmålet framfördes sådana uppgifter. Det är viktigt att vattenuttag sker på korrekt sätt och inte strider mot tillståndet.

Föreläggandet att ta fram ett kontrollprogram var inte för ingripande, trots att bolaget meddelat att de pågick arbete med att ta fram ett kontrollprogram, eftersom kravet har funnits med i tillståndet 2007.

Angående punkten 2 i föreläggandet kan konstateras att bolaget bryter mot tillståndets andra punkt eftersom vattenuttag sker från damm 3 när flödet ur damm 1 understiger 12 l/s. För att länsstyrelsen ska kunna bedöma vattenverksamhetens påverkan på

allmänna intressen och vilka tillsynsåtgärder som är motiverade bedöms det vara viktigt att uppgifterna redovisas. Det finns indikationer på att damm 3 fylls med annat vatten än regnvatten. Om verksamheten bedrivs så som golfbanan beskrivit, nämligen att vatten enbart tas från damm 3, måste vatten fyllas på från annat håll. Detta tillsammans med dammarnas geografiska närhet gör att det inte kan uteslutas att de står i kontakt och att ett uttag från damm 3 därför kan påverka vattennivån i damm 2.

Angående punkten 4 så behövs kontroll av flödet ut ur dammarna innan förslag på kontrollprogram har samråtts med länsstyrelsen för att efterlevnad av punkten 2 i tillståndet ska kunna kontrolleras. Att kontrollen ska ske vid vattenuttag ur Östra Balltorpsbäcken/damm 2 har sin grund i att det enligt uppgift har skett vattenuttag därifrån när vattnet understiger 12 l/s.

Angående punkten 5 är det viktigt att dessa uttag registreras så att uttagsställe framgår eftersom tillståndet omfattar bortledning av begränsad mängd vatten från damm 3 och uttagsbrunnarna. Då det framkommit uppgifter om att vattenuttag har skett ur Östra Balltorpsbäcken/damm 2 ska även detta uttag registreras. Även om uttaget inte omfattas av tillståndet så är det vattenverksamhet för vilket det gäller krav på egenkontroll. Uppgifterna behövs för att tillsyn och kontroll av efterlevnaden av tillståndet ska möjliggöras.

Punkterna 1 och 3 har följts. Punkterna 4 och 5 avser den kontroll av vattenuttag som ska ske vilket inte bedöms tidskrävande i sig att förbereda och genomföra. Inte heller punkten 2 bedöms vara så omfattande att mer än tre månader behövs för att efterkomma föreläggandet. Även punkten 2 bedöms vara uppfylld av den utredning bolaget nu har gett in.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Bolaget har i enlighet med en dom från år 2007 tillstånd till vattenverksamhet som bl.a. omfattar rätt att gräva om Östra Balltorpsbäcken, i och invid bäcken utföra tre dammar, utföra tre uttagsbrunnar och att för golfbanebevattning årligen bortleda viss

mängd vatten. Damm 1 och damm 2 ansluter till Östra Balltorpsbäcken, medan damm 3 utgör ett bevattningsmagasin.

Länsstyrelsen har, med vissa av mark- och miljödomstolen gjorda justeringar, förelagt bolaget att:

1. Senast 3 månader efter lagkraftätagande avgörande i saken utreda och tydligt redovisa hur utloppet av damm 1 överensstämmer med tillståndet.
2. Senast 3 månader efter lagkraftätagande avgörande i saken utreda och redovisa vilken geohydrologisk kontakt som finns mellan Östra Balltorpsbäcken/damm 2 och damm 3. I det fall en sänkning av vattennivån i damm 3 kan påverka vattennivån i damm 2 ska även en plan redovisas för hur vattenuttag ur damm 3 kan ske utan att sådan påverkan uppstår.
3. Senast den 30 september 2019 inkomma med ett förslag till kontrollprogram. Av kontrollprogrammet ska det bl.a. framgå hur punkt 2, 3, 4 och 6 i befintligt tillstånd för verksamheten ska följas och kontrolleras.
4. Fram till dess att kontrollprogram tagits fram och samrätts i tillräcklig omfattning med Länsstyrelsen ska:
  - a. Flödet ut ur damm 1 regelbundet kontrolleras.
  - b. När flödet understiger 20 l/s ska flödet dygnsvis noteras och journalföras. Journalen ska hållas tillgänglig så att tillsynsmyndigheten kan ta del av den vid begäran.Punkt 4 a och 4 b gäller endast då vattenuttag sker från Östra Balltorpsbäcken/damm 2.
5. Vattenuttaget ska registreras dygnsvis och journalföras i enlighet med punkt 6 i tillståndet. Av journalen ska det gå att utläsa mängd vatten per dygn som har tagits ut från respektive uttagsställe, dvs uttagsbrunnar, Östra Balltorpsbäcken/damm 2 samt damm 3.

Bolaget har under målets handläggning i mark- och miljödomstolen och Mark- och miljööverdomstolen delvis fullgjort föreläggandet genom att inkomma med den

utredning som efterfrågas i punkten 1, 2 och 3 i föreläggandet. Eftersom ändamålet med överklagandet då kan anses ha förfallit kan det finnas skäl för Mark- och miljööverdomstolen att skriva av målet i dessa delar. Det har framkommit att bolaget och länsstyrelsen har olika uppfattning om vilken vattenverksamhet bolaget enligt tillståndet har rätt till. Det har också lämnats uppgifter om att ytterligare förelägganden eller förbud kan komma att meddelas mot bolaget med anledning av den ifrågavarande verksamheten. Mark- och miljööverdomstolen bedömer mot den bakgrunden att bolaget har ett befogat intresse av att överklagandet prövas. Målet ska därmed inte skrivas av i dessa delar. Under sådana förhållanden medför den omständigheten att bolaget kommit in med viss utredning inte skäl att häva föreläggandet.

Det Mark- och miljööverdomstolen har att ta ställning till i detta mål är om det funnits skäl att förelägga bolaget på sätt som skett samt om föreläggandet begränsar bolagets tillstånd.

Bolaget har i föreläggandets första punkt ålagts att utreda och redovisa hur utloppet från damm 1 överensstämmer med tillståndet. Mot bakgrund av att det vid tillsyn framkommit uppgifter som tyder på att utloppet varit utformat på annat sätt har det funnit skäl att förelägga bolaget att utreda det. Att bolaget kort innan föreläggandet meddelats informerat länsstyrelsen att det haft för avsikt att utreda utloppets utformning medför inte någon annan bedömning.

I föreläggandets andra punkt har bolaget ålagts att utreda den geohydrologiska kontakten mellan Östra Balltorpsbäcken/damm 2 och damm 3 samt, om en sänkning av vattennivån i damm 3 kan påverka vattennivån i damm 2, redovisa en plan för hur sådan påverkan kan förhindras. Föreläggandet har i beslutet motiverats av dammarnas närhet till varandra och bristen på information om deras täthet, samt att utredningen behövs för att säkerställa att vattenuttag ur damm 3 inte påverkar naturmiljön i Östra Balltorpsbäcken och damm 1 och 2.

Föreläggandet tar sikte på dammarnas utformning. Uppgifter om det geohydrologiska förhållandet mellan dammarna kan ha betydelse för tillsynen, bl.a. eftersom det åligger bolaget att bedriva verksamheten i enlighet med tillståndet. Mot bakgrund av att

lämnat tillstånd bygger på förutsättningen att något annat än försumbar geohydrologisk kontakt förekommer mellan dammarna, har det också funnits skäl att, för det fall en sänkning av vattennivån i damm 3 visat sig påverka vattennivån i Östra Balltorpsbäcken/damm 2, förelägga bolaget att ta fram en åtgärdsplan. Ett framtagande av planen kan inte anses begränsa bolagets tillstånd. Mot bakgrund av det som framkommit har det alltså funnits skäl att förelägga bolaget på sätt som skett i punkten 2.

I tredje punkten har bolaget förelagts att inkomma med förslag på kontrollprogram. Redan när tillstånd till vattenverksamhet lämnades år 2007 skulle ett sådant förslag lämnas till tillsynsmyndigheten. Eftersom något förslag till kontrollprogram inte inkommit vid tiden för föreläggandet har det funnit skäl att förelägga bolaget om det.

Enligt fjärde punkten har bolaget ålagts att under viss tid regelbundet kontrollera och vid flöde under 20 l/s journalföra flödet ut ur damm 1, när vattenuttag sker från damm 2/Östra Balltorpsbäcken. Mot bakgrund av den skillnad i flöde uppströms och nedströms dammarna som noterats vid tillsyn, samt de uppgifter som presenterats om hur verksamheten bedrivs, bedömer Mark- och miljööverdomstolen att det finns skäl att ålägga bolaget att registrera och journalföra dessa uppgifter.

Av samma anledning finns det också skäl att ålägga bolaget att dygnsvis registrera och journalföra vattenuttag från uttagsbrunnar, damm 2/Östra Balltorpsbäcken och damm 3 på sätt som skett i punkten 5. Bolaget ska även enligt tillståndet registrera vattenuttag, visserligen utan att det anges vilket vattenuttag som avses. Att detta nu preciseras kan inte innebära en begränsning av tillståndets rättskraft, särskilt inte då det vid tillsynen framkommit oklarheter kring hur vattnet rör sig vid dammarna.

Bolaget har argumenterat för att bolagets och länsstyrelsens olika tolkningar av 2007 års tillstånd har avgörande betydelse för prövningen i detta mål. Som framgår av skälen ovan delar Mark- och miljööverdomstolen inte denna bedömning. Eftersom frågan om vilket bortledande av ytvatten som omfattas av bolagets tillstånd inte är avgörande för om det funnits skäl att förelägga bolaget på sätt som skett eller om föreläggandet begränsar tillståndet, omfattas denna fråga inte av det domstolen nu har att pröva. Vad mark- och miljödomstolen har uttalat i frågan ska följaktligen inte

prövas i detta mål. I anslutning till detta kan påpekas att mark- och miljödomstolen i den överklagade domen har anvisat en möjlighet att undanröja tveksamheter beträffande tillståndets omfattning, till gagn för både bolaget och tillsynsmyndigheten.

Eftersom bolaget redan inkommit med den efterfrågade utredningen finns det inte skäl att flytta fram tiden för föreläggandets fullgörande.

Överklagandet ska avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Roger Wikström, tekniska rådet Dag Ygland (skiljaktig) och hovrättsassessorn Lina Lundgren, referent.

Föredragande har varit Ulrika Agerskans.

Skiljaktig mening, se nästa sida.

SKILJAKTIG MENING I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Tekniska rådet Dag Ygland är skiljaktig och anför följande.

Jag är överens med majoriteten när det gäller domslutet men anser att det finns anledning för Mark- och miljööverdomstolen att uttala sig i domskälen gällande tolkningen av vad som är tillståndsgivet i 2007 års dom.

Mark- och miljödomstolen har i skälen till den nu överklagade domen angett att 2007 års domslut fick sin utformning för att sökanden hade yrkat på visst sätt. Jag anser att det är en felaktig slutsats och att det istället är en felskrivning i domslutet som är orsaken till att domen kan tolkas på två sätt.

Som bakgrund måste man ha klart för sig att damm 3 inte är en del av Östra Balltorpsbäcken i motsats till damm 1 och damm 2 som utgör en del av bäcken. Damm 3 utgör istället en separat reservoar där man vid god vattentillgång i bäcken samlar vattnet som sedan ska användas för bevattning av golfbanan. Man kan notera från 2007 års ansökan att medellågvattenföringen (MLQ) i bäcken naturligt är noll vilket innebär att bäcken i genomsnitt är helt torr någon period per år. I såväl ansökan som domslut finns en restriktion som innebär att man inte får ta vatten när flödet i bäcken understiger 12 l/s.

Saken i 2007 års dom är ”tillstånd att för bevattningsändamål bortleda vatten från Östra Balltorpsbäcken m.m., Mölndals kommun, Västra Götalands län”. Domslutet redovisas i ett antal punkter som beskriver tillstånd och villkor. Av intresse nu är punkterna 2, 3 och 4, där punkt 2 ger tillstånd till anläggningsarbeten samt bortledning av 105 000 m³ ytvatten och punkt 3 ger tillstånd till brunnar samt uttag av 105 000 m³ grundvatten. Punkt 4 anger att ”Den sammanlagda vattenbortledningen enligt punkterna 2 och 3 från Östra Balltorpsbäcken och uttagsbrunnarna får för kalenderår inte överstiga 105 000 m³.”

Av punkt 4 kan man således utläsa att punkt 2 avser vattenbortledning från Östra Balltorpsbäcken (eftersom punkt 3 avser bortledningen från uttagsbrunnarna).

Bortledningen av vatten från bäcken sker genom en uttagspunkt i damm 2, som alltså är en del av bäcken. Punkt 2 i domslutet är dock formulerat ”att för golfbanebevattning från en av dammarna (nr 3) årligen bortleda 105 000 m³ ytvatten”. Det framstår för mig som helt klart att det inom parentes är en felskrivning. Avsikten var att det skulle stå (nr 2). Som det nu står så ger domslutet inget tillstånd att över huvud taget bortleda vatten från bäcken. Om detta hade varit avsikten skulle det framgått av domskälen. Så är inte fallet utan tvärt om så framgår det tydligt av domskälen att man avser ge tillstånd till bortledning av ytvatten, vilket ju är själva saken i målet. Hade felskrivningen i punkt 2 inte motsagts av punkt 4 hade det funnits anledning att lägga ansvaret på sökanden som ju inte överklagade domen. Som det nu blev så är domslutet otydligt och man får då gå till domskälen för att tyda domen. Som framgår ovan anser jag att det då är tydligt att det är i punkt 2 som det blivit fel och inte i punkt 4.

I övrigt instämmer jag med majoriteten.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-10-23
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 3179-19

PARTER

Klagande
Hills Golf AB

Ombud: Advokat E S och jur.kand. R K

Motpart

Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Västra Götalands läns beslut den 26 juni 2019 i ärende nr 535-27227-2018, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Tillsyn av vattenverksamhet för golfbanebevattning på fastigheten X i Mölndals kommun

---

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ändrar länsstyrelsens beslut endast på så sätt att

- Beslutets punkt 1 upphävs i de delar det tar sikte på fiskvandring (dvs. punktens två avslutande meningar upphävs) samt
  - Fullgörelsetiderna enligt beslutets punkter 1 och 2 bestäms till tre månader efter lagakraftägande avgörande i saken.
-

BAKGRUND

Genom dom den 19 juni 2007 i mål nr M 1325–06 lämnade mark- och miljödomstolen tillstånd till vattenverksamhet inom fastigheten Möln dal X. Tillståndet omfattade

- Rätt att gräva om Östra Balltorpsbäcken samt i och invid bäcken utföra 3 dammar jämte trummor, ledningar, utskov och erosionsskydd m.m.,
- Rätt att för golfbanebevattning från damm 3 årligen bortleda högst 105 000 m³ ytvatten; dock att ingen vattenbortledning får ske då vattenföringen vid utloppet ur dammarna understiger 12 l/s,
- Rätt att utföra 3 uttagsbrunnar samt
- Rätt att för golfbanebevattning från uttagsbrunnarna årligen leda bort högst 105 000 m³ grundvatten, dock högst 60 000 m³ för varje sammanhängande fyraveckorsperiod.

Den sammanlagda vattenbortledningen från Östra Balltorpsbäcken får för kalenderår inte överstiga 1 105 000 m³.

Som villkor för tillståndet gäller (punkt 6 i domslutet) att vattenuttag ska registreras dygnsvis och journalföras och hållas tillgängliga på lämplig plats.

I domen har mark- och miljödomstolen delegerat till tillsynsmyndigheten att fastställa kontrollprogram för verksamheten samt ålagt tillståndshavaren att lämna förslag på kontrollprogram till tillsynsmyndigheten senast den 31 december 2007.

Länsstyrelsen fick in en begäran om tillsyn av vattenuttag för bevattning av Aktuell golfbana sommaren 2018.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län förelade Hills Golf AB den 26 juni 2019, med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken att:

1. Senast den 30 september 2019 utreda och tydligt redovisa hur utloppet av damm 1 överensstämmer med tillstånd meddelat i dom 2007-06-19 i mål nr M 1325–06. I det fall utlopp utgör vandringshinder för fisk och/eller påverkar flödet nedströms damm 1 på annat sätt än vad som framgår av tillståndet ska inlämnad redovisning även innehålla en plan på hur det ska åtgärdas inklusive utformning, arbetsmetod samt tidplan.

2. Senast den 30 september utreda och redovisa vilken geohydrologisk kontakt som finns mellan Östra Balltorpsbäcken/damm 2 och damm 3. I det fall en sänkning av vattennivån i damm 3 kan påverka vattennivån i damm 2 ska även en plan redovisas för hur vattenuttag ur damm 3 kan ske utan att sådan påverkan uppstår.
3. Senast den 30 september 2019 inkomma med ett förslag till kontrollprogram. Av kontrollprogrammet ska det bl.a. framgå hur punkt 2, 3, 4 och 6 i befintligt tillstånd för verksamheten ska följas och kontrolleras.
4. Fram till dess att kontrollprogram tagits fram och samrått i tillräcklig omfattning med Länsstyrelsen ska:
  - a. Flödet ut ur damm 1 regelbundet kontrolleras.
  - b. När flödet understiger 20 l/s ska flödet dygnsvis noteras och journalföras. Journalen ska hållas tillgänglig så att tillsynsmyndigheten kan ta del av den vid begäran.Punkt 4 a och 4 b gäller endast då vattenuttag sker från Östra Balltorpsbäcken/damm 2.
5. Vattenuttaget ska registreras dygnsvis och journalföras i enlighet med punkt 6 i domslut i dom 2007-06-19, mål nr M 1325-06. Av journalen ska det gå att utläsa mängd vatten per dygn som har tagits ut från respektive uttagsställe, dvs uttagsbrunnar, Östra Balltorpsbäcken/damm 2 samt damm 3.

YRKANDEN M.M.

Hills Golf AB har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut. För det fall domstolen inte upphäver föreläggandet har bolaget yrkat att tiden bör sättas fram till sex månader från laga kraft. Bolaget har anfört i huvudsak följande till utveckling av sin talan.

Generellt om föreläggandet

Golfbanan hade redan innan föreläggandet meddelades informerat länsstyrelsen om att arbete pågick med framtagande av förslag till kontrollprogram samt med att få klarhet i hur utloppet från damm 1 var utformat. Golfbanan avser fortsatt att inkomma med dessa uppgifter inom den av länsstyrelsen föreskrivna tiden. Samtidigt förklarade golfbanan att den löpande mäter och journalför den mängd vatten som används för bevattning av golfbanan. För det fall det är aktuellt med vattenbortledning ur bäcken säkerställs först att flödet i bäcken är tillräckligt. Enligt 26 kap. 9 §

andra stycket miljöbalken får mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet inte tillgripas. Bestämmelsen ger uttryck för en proportionalitetsprincip som bland annat innebär att ett föreläggande bara bör omfatta åtgärder som verkligen fordras. Enligt Naturvårdsverkets allmänna råd om tillsyn ska vid bedömningen beaktas om verksamhetsutövaren riskerar att tredskas, hur brådskande åtgärden är och hur stor risken är för miljö och hälsa. Mot bakgrund av den information golfbanan tillsänt länsstyrelsen den 19 juni 2019 saknades redan vid meddelandet av föreläggandet behov av att meddela detsamma. Redan av detta skäl ska föreläggandet upphävas.

Särskilt om punkten 2 i föreläggandet

Tillsynsmyndigheten kan förelägga en verksamhetsutövare att utföra undersökningar. Utredningsplikten går inte längre än vad som behövs för tillsynen. Syftet är att tillsynsmyndigheten ska kunna få uppgifter som gör det möjligt att bedöma verksamheten och i vilken mån den är hälso- och miljöfarlig (jfr. lagkommentaren till 26 kap. 22 § miljöbalken i Zeteo).

Frågan är vad länsstyrelsens nästa steg skulle vara efter att golfbanan tar fram den utredning och den plan som efterfrågas i punkten 2. Syftet kan knappast vara något annat än att den plan som tas fram ska följas.

I länsstyrelsens motivering av föreläggandets punkt 2 anges att ”Dammarnas närhet till varandra samt att det inte har framkommit några uppgifter om att någon av dammarna har anlagts på ett sätt som gör dem täta m.m. leder till slutsatsen att det inte kan uteslutas att de står i geohydrologisk kontakt med varandra.” Vidare sägs i motiveringen att ”Länsstyrelsen bedömer att ovanstående behövs för att säkerställa att vattenuttag i damm 3 inte medför påverkan på naturmiljön i damm 1, 2 och Östra Balltorpsbäcken.” Dammarna var redan anlagda då tillståndet lämnades. Utformningen av dammarna har beskrivits i ansökningshandlingarna. Utöver den särskilda punkt i tillståndet som rör dammarna återfinns i tillståndets femte punkt ett allmänvillkor. Dammarnas utformning har alltså redan prövats i målet och omfattas av till-

ståndets rättskraft. Mot bakgrund av länsstyrelsens motivering av punkten 2 i föreläggandet kan inte syftet med den aktuella punkten vara något annat än att länsstyrelsen söker stöd för att kräva någon form av begränsning av utformningen av damm 2 eller 3 eller kontakten mellan dem. Föreläggandet riskerar därmed i förlängningen att direkt leda till en begränsning av tillståndet i strid med 26 kap. 9 § tredje stycket miljöbalken.

Särskilt om punkten 5 i föreläggandet

Även i denna del avser länsstyrelsens föreläggande en fråga som har prövats i tillståndet. Punkten 6 i tillståndet kan efterlevas utan krav på mätning från tre olika källor. Föreläggandet går utöver vad som följer av tillståndet på ett sätt som står i strid med tillståndets rättskraft. Även av denna anledning ska andra momentet i punkten upphävas.

DOMSKÄL

Allmänt

Målet handläggs enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden. Handläggningen är i huvudsak skriftlig. Mark- och miljödomstolens uppgift är att gå igenom handlingarna för att se om länsstyrelsens avgörande är riktigt.

Mark- och miljödomstolen har med stöd av 15 § 2 st 2 p avgjort målet utan kommunikering med länsstyrelsen som motpart.

Länsstyrelsen har enligt 26 kap 1 § miljöbalken som tillsynsmyndighet för vattenverksamhet att på eget initiativ eller efter anmälan i nödvändig utsträckning kontrollera efterlevnaden av miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken samt vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse.

Enligt 26 kap. 9 § miljöbalken får en tillsynsmyndighet i det enskilda fallet utfärda de förelägganden som behövs för att miljöbalken ska följas. Ett sådant föreläggande

får dock inte vara mer ingripande än vad som krävs i det enskilda fallet. Förelägganden och förbud får inte begränsa ett beslut eller en dom om tillstånd i ansökningsmål som har rättskraft enligt 24 kap. 1 § miljöbalken.

Enligt 26 kap. 21 § miljöbalken är vidare den som bedriver en verksamhet skyldig att på tillsynsmyndighetens begäran lämna de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen.

Innehållet i 2007 års dom

En genomgång av handlingarna visar att syftet med ansökan i mål M 1325-06 var att säkerställa ett bevattningssystem för golfbanan inkluderande såväl ytvatten som grundvatten som skulle fungera enligt följande.

- I Östra Balltorpsbäckens fåra skulle anläggas två dammar och utföras vissa grävningssarbeten.
- I närområdet skulle utföras tre grundvattenbrunnar.
- Vid sidan av Östra Balltorpsbäcken skulle utföras en tredje damm (3) för magasinering av vatten. Mellan Damm 3 och 2 skulle utföras en överföringsledning för överledning av ytvatten.
- All bevattning av golfbana skulle ske med vatten från Damm 3.
- Damm 3 skulle fyllas med i första hand ytvatten och i andra hand, vid låga flöden i bäcken, med grundvatten från brunnarna.
- För att undvika torrläggning av Östra Balltorpsbäcken skulle inget ytvatten överledas till Damm 3 när flödet i Östra Balltorpsbäcken understeg 12 l/s. Istället skulle då grundvatten pumpas till Damm 3; allt för att nödvändig golfbanebevattning då skulle kunna fortsätta.
- Den vattenbortledning som skedde från Damm 3 vid bäckflöden under 12 l/s skulle inte påverka flödet i Östra Balltorpsbäcken.

Det yrkande som framställdes i domstolen kom dock inte att helt överensstämma med intentionerna. Yrkandet utformades istället så att det avsåg sammantagen bortledning av ytvatten från Östra Balltorpsbäcken och dammarna med den begränsningen att ingen vattenbortledning skulle få ske då vattenföringen i Östra Balltorpsbäcken understiger 12 l/s. Tillståndsmeningen utformades något annorlunda, men med i praktiken samma faktiska innehåll; att ingen vattenbortledning av ytvatten från Damm 3 får ske vid en vattenföring understigande 12 l/s. I domslutet preciseras vidare att denna vattenföring skulle föreligga vid utloppet av dammarna.

Gällande tillstånd stämmer således inte helt överens med sökandens avsikt. Tillståndet överklagades emellertid aldrig och dess ordalydelse är otvetydig. Oberoende av sökandens avsikt och att det samtidigt lämnades tillstånd till grundvattenbortledning gäller enligt tillståndet att vattenbortledning från Damm 3 inte är tillåten när vattenföringen i Östra Balltorpsbäcken vid utloppet ut dammarna understiger 12 l/s. Särskilt mot bakgrund av att det i målet uppstått misstanke om att vattennivån i Damm 3 påverkar vattennivån i Damm 2 kan det inte komma i fråga att vid tillsynen ge tillståndet annat innehåll än det som framgår av dess ordalydelse. Ändrad omfattning på tillståndet kräver ny prövning.

Punkt 1 i länsstyrelsens föreläggande.

Punktens första led innebär att Hills Golf AB har att redovisa hur utloppet ut Damm 1 överensstämmer med lämnat tillstånd. Det får förutsättas att Hills Golf AB har tillgång till sådana uppgifter. Föreläggandet står därför i överensstämmelse med vad en tillsynsmyndighet enligt 26 kap 21 § miljöbalken har rätt att kräva av en verksamhetsutövare. Föreläggandet bör således kvarstå i denna del, dock att fullgörrelsetiden bör flyttas fram med hänsyn till den tidsutdräkt som förevarit under handläggning.

Vad gäller punktens andra del kan konstateras att utloppet/utskovet är tillståndsgivet och att tillståndet inte innehåller något åläggande för tillståndshavaren att iordningställa anordningar för fiskpassage. Bakgrunden härtill är att elfiske utfört 2006 inte visade någon fiskförekomst i aktuella delar av bäcken. Med hänsyn till tillståndets rättskraft får föreläggandet i denna del anses strida mot 26 kap 9 § miljöbalken och ska därför upphävas.

Föreläggandets punkt 2

Vad som upplysts i ärendet ger anledning misstänka att Dammarna 2 och 3 står i geohydrologisk kontakt och att vattenbortledning från Damm 3 kan påverka vattennivån i Damm 2. Lämnat tillstånd bygger på förutsättningen att sådan påverkan inte förekommer. Tillsynsmyndigheten får därför anses ha haft fog för sitt föreläggande i denna del.

Mot bakgrund av den tidsutdräkt som förevarit under handläggning bör fullgörelse-tiden 2 flyttas fram.

Föreläggandets punkter 3 och 4

Enligt tillståndsdomen av den 19 juni 2007 hade tillståndshavaren att redan den 31 december 2007 lämna tillsynsmyndigheten ett förslag på kontrollprogram. Såvitt framkommit har det aldrig upprättats något kontrollprogram. Föreläggandet är mot denna bakgrund självklart.

Föreläggandets punkt 5

Skyldighet att registrera och journalföra vattenuttag följer av tillståndsdomen av den 19 juni 2007. Möjligen kan diskuteras om föreläggandet bör avses även vattenuttag från Damm 3, eftersom tillståndet i denna del enbart avser vattenbortledning från Damm 3. Vad som upplysts i målet gör emellertid att även denna uppgift är av betydelse för tillsynen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 13 november 2019

Göran Stenman

Joen Morales

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Göran Stenman, ordförande, och tekniska rådet Joen Morales. Föredragande har varit beredningsjuristen Linda Högmark.